

УДК 330.88

DOI:10.5281/zenodo.11915371

В.В. Кузьома, канд. екон. наук, доц. (МНАУ, Миколаїв)

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩА РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Держава відіграє провідну роль у створенні нового інституційного середовища, принципи, стандарти і вимоги якого мають працювати як драйвери циркулярних трансформацій. Відповідна нормативно-правова база, фінансові інструменти та інноваційно-технологічна інфраструктура нового інституційного середовища мають стати фундаментом майбутніх циркулярних змін у бізнесі та споживчій поведінці суспільства. Взаємодія між факторами та елементами архітектури інституційного середовища є важливими детермінантами переходу до економіки замкненого циклу.

Сьогодні уряди різних країн намагаються просувати та стимулювати розвиток циркулярних трансформацій за допомогою створення сприятливих інституційних умов. Проте, їх складність та багатогранність здійснюють істотний вплив на швидкість та динаміку очікуваних циркулярних змін. Інституційне середовище уявляє собою лише каркас для становлення і розвитку бізнес-моделей замкненого типу. Успіх їх ринкової реалізації визначається здатністю корпоративного управління до адаптації бізнесу до сукупності встановлених правил, умов і стандартів.

Європейські науковці вплив інституційних чинників на розвиток циркулярних процесів у країнах ЄС поділяє на три основних види: примусовий тиск (стандарти, нормативи, санкції), нормативний тиск (законодавчі та муніципальні норми), миметричний тиск (імітація та демонстрація бажаної поведінки учасників процесу). Всі вони у комплексі забезпечують зміну інституційного середовища у напрямку його адаптації та сприяння циркулярним трансформаціям у економіці [1]. У європейській практиці інституційна підтримка реалізації циркулярних трансформацій відбувається відповідно до прийнятого у 2020 році Нового плану дій з економіки замкненого циклу (SEAP), який постає основною частиною «Зеленого» курсу стратегічного розвитку. Стратегічною метою пакета є замикання ланцюгів між витратами і результатами на основі переорієнтації системи соціально-економічних відносин за допомогою цифровізації. Основними областями регулювання європейської циркулярної політики були визначені: хімічні речовини, промисловість, використання пластмас, сталий розвиток, відходи та переробка.

У напрямку реалізації цілей інституційної підтримки розвитку циркулярної економіки у межах Європейського простору парламентом ЄС було прийнято декілька виключних законодавчих актів, які формують необхідний нормативно-правовий базис для подальших циркулярних трансформацій: переглянуті правила використання стійких органічних забрудників (2021 рік) – введені нові стандарти щодо кількості їх у продуктах, стандарти поводження з відходами, оновлений перелік шкідливих хімічних речовин); прийнята резолюція про Новий план дій з економіці замкнутого циклу (2021 рік), яка включає затвердження цільових показників використання матеріалів до 2030 року, директива про екодизайн; прийняті правила про упаковку та пакувальні матеріали, які включають вимоги до скорочення обсягів використання пакувальних матеріалів на період до 2040 року, заборона пластикових упаковок з 2030 року, стимулювання до використання багаторазових упаковок для продуктів харчування і продовольчих товарів; директива ЄС про поводження з відходами (оновлена у 2022 році), яка передбачає зменшенню кількості відходів на 10% від загального обсягу у період до 2035 року [2].

План дій з розвитку економіки замкнутого циклу у ЄС має на меті дві стратегічні цілі: підтримка та підвищення конкурентоспроможності європейської економіки та забезпечення її довгострокової придатності для «зеленого» майбутнього. План передбачає реалізацію декількох ключових інституційних ініціатив, основними з яких окреслені: розширення екологічно чистих продуктів, які мають стати нормою для населення ЄС; збільшити можливостей споживачів; концентрація зусиль на секторах, які використовують максимальну кількість ресурсів у європейській економіці (електроніка, ІКТ, транспорт, пакування, продовольчий сектор, промисловість, будівництво); зменшення кількості та попередження виникненню відходів. У довгостроковій перспективі розвиток циркулярної економіки це єдиний шлях сучасного суспільства до забезпечення майбутнього існування поколінь кожної країни та досягнення глобальних і національних цілей сталого розвитку.

Інформаційні джерела

1. Alonso-Almeida M., Rodríguez-Antón J.M. The Role of Institutional Engagement at the Macro Level in Pushing the Circular Economy in Spain and Its Regions. *Int J Environ Res Public Health*. 2020. Vol. 17(6). Art. 2086.

2. Circular economy. URL: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/topic/circular-economy>.

3. Накісько О.В., Руденко С.В. Державна підтримка агропромислового комплексу в контексті інноваційно-інвестиційного відтворення. *Вісник ХНТКСГ. Харків: ХНТУСГ* 2015. Вип. 161. С. 239-245.